

LEIDERSCHAPSLESSEN UIT AFVAL

Een antropologisch perspectief op duurzaamheid en leiderschap

Het verankeren van circulair en duurzaam denken in organisaties vraagt om een nieuwe invulling van leiderschap. Alle vragen zijn door de mensheid al een keer beantwoord. We kunnen veel leren van de Guiziga Bui Marva in het 18e eeuwse Kameroen. Over macht en status, en over leiders die niet weglopen voor het afval dat hun tribe produceert.

Reis mee naar het Kameroen van de 18e eeuw

In het koninkrijk Guiziga geeft afval haar eigenaar status. Zoveel status, dat er een ingenieus logistiek systeem van afvalverzameling en -verwerking is opgezet om de lokale chiefs en koningen te helpen die status te verkrijgen of behouden.

Hoe meer afval, hoe hoger je status

Dorpsbewoners dragen hun eigen afval af aan de chieft van het dorp. Hoe meer vuilnis je aan de chieft 'betaalt', hoe hoger je sociale status. Hoe meer afval de chieft jaarlijks aan de koning kan afdragen, hoe hoger de status van de chieft in het koninkrijk. Je voelt 'm aankomen: hoe meer vuilnis, hoe hoger de status van de koning ten opzichte van andere koningen.

Dat afval macht en status oplevert, klinkt misschien gek, maar het is goed te verklaren. En we kunnen er een belangrijke les uit leren.

Rijken consumeren meer

De hoeveelheid afval van de koning stond symbool voor zijn productiviteit en rijkdom maar ook voor zijn vruchtbaarheid. Je afval vertelt immers hoeveel dieren je bezit, hoeveel vrouwen, kinderen en slaven je huishouden telt, en hoeveel onderdanen je hebt.

Impliciet werkt dit systeem van informele status in onze moderne maatschappij nagenoeg hetzelfde. De inwoners van rijke, machtige landen in de wereld consumeren in verhouding veel meer spullen en pro-

duceren dus veel meer afval dan minder machtige en rijke gebieden. Het produceren van afval betekent dat je (veel) kan consumeren, en consumeren betekent rijkdom. Denk aan het aantal shoppers - en belangrijker: de merknaam daarop - in onze winkelstraten.

Met macht komt verantwoordelijkheid

Van afstand bekeken is het een ongelofelijk slim systeem, want met het afval kwam macht, maar ook verantwoordelijkheid. Als leider, chieft of koning was je verantwoordelijk voor het ordelijk en (min of meer) hygiënisch inzamelen en verwerken van het afval van je tribe.

Vuilnis was onrein, er konden ziektes uit voortkomen, er konden spirits in de vuilnisbelt huizen. Het was 'matter out of space', materiaal dat er niet meer hoorde, waar niemand zich verantwoordelijk voor voelt maar waar wel een oplossing voor nodig was. En degene die mag bepalen wat ergens hoort en wat niet, heeft macht.

Matter out of space

Bij hedendaags afval denk ik aan de CO2-uitstoot van bijvoorbeeld de vliegindustrie, de bergen elektronisch afval die we produceren, de vervuiling die oliewinning en mijnbouw veroorzaken, de mensonterende omstandigheden in de kledingindustrie en de grootschalige ontbossing en het verlies van biodiversiteit.

Leiderschapslessen uit afval

Leiderschap is volgens mij niet alleen de complimenten in ontvangst nemen, maar betekent ook dat je als chieft niet wegloopt voor de minder mooie kanten, het afval of de schade die je gemeenschap produceert. Alleen zij die de verantwoordelijkheid voor het afval konden dragen, waren het waardig om chieft te worden. De les die hierin schuilt is dat hedendaagse leiders meer verantwoordelijkheid zouden mogen of zelfs moeten nemen voor wat onze teams, organisaties of gemeenschappen aan afval produceren.

Conclusie

De situatie in de wereld vraagt om betere leiders. Om leiders die de verantwoordelijkheid nemen van het afval dat hun gemeenschap produceert. Daarom deze oproep aan iedereen. Zullen we vanaf nu de leiders belonen die hun verantwoordelijkheid nemen en oplossingen zoeken voor het afval en de schade die hun gemeenschappen produceren, in plaats van de leiders belonen die die schade en het afval ontkennen of dat anderen in de schoenen schuiven?

Bronnen

Mary Douglas On purity and danger (1966)

Emilie Guitard The head and the rubbish pile: the waste management as political arena and attribute of the power in Cameroon (2012)

Emilie Guitard The sacred king as a waste heap in northern Cameroon (2017)

